

פרשת וישב – חנוכה – מקומו של עולם

1. בראשית*פרשת וישב(פרק לו פסוק ג . ד
(ג) וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בָן זָקָנִים הוּא לוֹ וְעֵשָׂה
לוֹ כְּתָנֶת פָּסִים: (ד) וַיֵּרָאוּ אִחָיו כִּי אֹתוֹ אֶהָב אֶבְיָהֶם מִכָּל אִחָיו
וַיִּשְׁנָאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַּבָּרוֹ לְשָׁלֵם:
רשב"ם

(ג) וישראל אהב וגו' - כל זה גרם הקנאה:

2. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טז עמוד ב
אמר רב: בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב
ליוסף משאר אחיו - נתגלגל הדבר, וירדו אבותינו למצרים.

3. בראשית*פרשת ויצא(פרק כט פסוק יח
(יח) וַיֵּאָהֶב יַעֲקֹב אֶת רָחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹדָךְ שִׁבְעַת שָׁנִים בְּרָחֵל
בְּתֶךָ הַקְטָנָה: ... (לא) וַיֵּרָא ה' כִּי שְׁנוּאָה לָאָה וַיִּפְתַּח אֶת
רַחֲמָה וַיֵּרָחֵל עֲקָרָה:

4. בראשית*פרשת וישב(פרק לו פסוק ה
(ה) וַיִּחְלֹם יוֹסֵף חֲלֹם וַיַּגֵּד לְאִחָיו וַיֹּסְפוּ עוֹד שָׁנָא אֹתוֹ:
אור החיים

(ה) ויחלום יוסף וגו'. צריך לדעת למה היה יוסף מגדיל
השנאה במה שהיה מספר חלומות גדולות מגידות, ומה גם
אחר יודעו כי הוא שנאו בעיניהם כאומרם ז"ל (ב"ר פ' פ"ד)
בפסוק ויאמר לו הנני שמסר עצמו למיתה.

5. בראשית*פרשת וישב(פרק לו פסוק י . יא
(י) וַיֹּסְפֶר אֶל אֲבָיו וְאֶל אִחָיו וַיַּגְעֵר בָּם אֲבָיו וַיֹּאמְרוּ לוֹ מָה הַחֲלֹם
הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ הַבּוֹא נְבוֹא אֲנִי וְאִמִּי וְאִחִיךָ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ
אֲרָצָה: (יא) וַיִּקְנְאוּ בָם אִחָיו וְאֲבָיו שָׁמַר אֶת הַדְּבָר:
רש"י

הבוא נבוא - והלא אמר כבר מתה. והוא לא היה יודע
שהדברים מגיעים לבלהה, שגדלתו כאמו. ורבותינו למדו
מכאן שאין חלום בלא דברים בטלים. ויעקב נתכוון להוציא
הדבר מלב בניו שלא יקנאוהו, לכך אמר לו הבוא נבוא וגו',
כשם שאי אפשר באמך כך השאר הוא בטל:

6. אור החיים בראשית*פרשת וישב(פרק לו פסוק יא
(יא) ויקנאו בו אחיו. בחלום זה הסירו הספק שהיה להם
בחלום ראשון שבא החלום לסיבת מחשבותיו כי ודאי שלא
חשב ולא עלה על דעתו להשתרר על אביו ואין זה אלא
הודעת דבר מהשמים ולזה נכנסה בהם קנאה:

7. העמק דבר בראשית*פרשת וישב(פרק לו פסוק יא
ואביו שמר את הדבר. לא היה רע בעיניו כל כך, דבכל אדם
מתקנא חוץ מבנו, וע"ע מש"כ להלן מ"ו כ"ט:

8. רש"י בראשית*פרשת וישב(פרק לו פסוק יא
(יא) שמר את הדבר - היה ממתין ומצפה מתי יבא,

9. בראשית*פרשת וישב(פרק מ פסוק יד
כִּי אִם זָכַרְתִּי אֶתְךָ כְּאִשֶּׁר יִיטֵב לְךָ וְעָשִׂיתָ נָא עִמָּדִי חֶסֶד
וְהַזְכַּרְתִּי אֶל פְּרֹעָה וְהוֹצֵאתִי מִן הַבֵּית הַזֶּה:

10. בראשית רבה ויילטא(*פרשת מקץ) פרשה פט סימן ב
על ידי שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי ניתוסף לו שתי
שנים שנאמר ויהי מקץ וגו'

11. בית הלוי בראשית*פרשת מקץ(פרק מא פסוק א
ורבים חקרו על המדרש מה שאמר בתחילה זה יוסף, וביאורו
הפשוט, דהנה באמת התורה התירה לאדם ההשתדלות
בצרכי גופו וכמשה"כ (דברים טו) וברכך בכל אשר תעשה,
וכן כתיב (שם יא) ואספת דגנך ותירושך ואמר ר' ישמעאל

במסכת ברכות (דף ל"ה) הנהג בהם מנהג דרך ארץ, ועיקר
הענין יש לומר דזהו כלל לאיש הישראלי שיהיה לבו שוקט
ובטוח בה' והא דהתירה התורה להשתדלות הוא משום דלא
כל אדם יכול להגיע למדרגת הבטחון הגמור וע"כ הותר לו
ההשתדלות כדי שיהיה לו סיוע שיגיע למדרגת הבטחון וצריך
כל אדם לחדש לו מלאכה ועסק כדי שיהיה נקל לו לבטוח
בה'.

הסוד להצלחת יוסף

12. בראשית*פרשת וישב(פרק לח פסוק א
וַיְהִי בַּעֲת הַהוּא וַיֵּרָד יְהוּדָה מֵאֵת אִחָיו וַיֵּט עַד אִישׁ עַדְלָמִי
וַיִּשְׁמוּ חִירָה:
רש"י

(א) ויהי בעת ההוא - למה נסמכה פרשה זו לכאן, והפסיק
בפרשתו של יוסף, ללמד שהורידוהו אחיו מגדולתו כשראו
בצרת אביהם, אמרו אתה אמרת למכרו, אלו אמרת להשיבו
היינו שומעים לך:
ויט - מאת אחיו:

13. בראשית*פרשת וישב(פרק לט פסוק א
וַיֹּסֶף הוֹרֵד מִצְרַיִם וַיִּקְנֶהוּ פוֹטִיפָר סָרִיס פְּרֹעֶה שֶׁר הַטְּבָחִים
אִישׁ מִצְרִי מִיַּד הַיִּשְׁמַעְאֵלִים אֲשֶׁר הוֹרְדוּהוּ שְׁמָה:

14. ספורנו בראשית*פרשת וישב(פרק לט פסוק א
ויוסף הורד. בזמן אחד בעצמו ירד יהודה מאת אחיו וקרה לו
כל מה שכתב למעלה ובאותו הזמן בעצמו יוסף הורד:

15. בראשית*פרשת וישב(פרק לט פסוק ב . ה
(ב) וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מַצְלִים וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי:
(ג) וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי ה' אֹתוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מִצְלִים בְּיָדוֹ:
(ד) וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו וַיִּשְׁתָּה אֹתוֹ וַיִּפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ וְכָל
יֶשׁ לוֹ נָתַן בְּיָדוֹ: (ה) וַיְהִי מֵאֵז הַפְּקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל אֲשֶׁר
יֶשׁ לוֹ וַיִּבְרָךְ ה' אֶת בֵּית הַמִּצְרִי בְּגִלְל יוֹסֵף וַיְהִי בִּרְכַּת ה' בְּכָל
אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ בְּבֵית וּבְשָׂדֵה:

16. רמב"ם בראשית*פרשת וישב(פרק לט פסוק ג
(ג - ד) כי ה' אתו - שם שמים שגור בפיו, לשון רש"י. ואינו
נראה. אבל וירא אדוניו כי ה' אתו, כי יצליחו מעשיו בכל עת
יותר מכל אדם וידע כי מאת אלקים הוא לו. וכן (לעיל כו
כח) ראה ראינו כי היה ה' עמך. וימצא חן בעיניו ושמנו משרת
לעצמו ופקיד על ביתו. וכל יש לו נתן בידו, להיות פקיד ונגיד
על כל אשר לו בבית ובשדה:
ולרבותינו בו מדרש (ב"ר פו ה), אמרו מלחש ונכנס מלחש
ויוצא, אמר לו מזוג רותחין והא רותחין, מזוג פושרין והא
פושרין, מה יוסף, תבן בעפריים, חרשין במצרים, עד היכן,
עד שראה שכינה עומדת על גביו, הדא הוא דכתיב וירא
אדוניו כי ה' אתו:

והענין כי בעבור היות אדניו מצרי לא ידע את ה', אמרו כי
בראותו הצלחתו הגדולה היה חושש כי דרך כשפים הוא
כאשר בבני ארצו, עד שראה שהיה מאת עליון במראה
שנראית לו בחלום או בהקיץ בעמוד ענן וכיוצא בו לכבוד
הצדיק:

17. בראשית רבה ויילטא(*פרשת ויצא) פרשה סח סימן ט
ויפגע במקום, ר"ה בשם ר' אמי אמר מפני מה מכנין שמו של
הקדוש ברוך הוא וקוראין אותו מקום שהוא מקומו של עולם
ואין עולמו מקומו,

18. נפש החיים שער ג פרק א
ולפי פשוטו ר"ל כמו שהמקום הוא סובל ומחזיק איזה דבר
וחפץ המונח עליו. כן בדמיון זה הבורא אדון כל ית"ש הוא
המקום האמיתי הסובל ומקיים העולמות והבריות כולם. שאם
ח"ו יסלק כחו מהם אף רגע אחת. אפס מקום קיום וחיות כל

כשאדם יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו. זאת הבחינה היא מעין עוה"ב. כמ"ש (תהלים נ"ו) בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר וזאת הבחינה היא מעין עולם הבא. כשאחז"ל (פסחים נ'). ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו'. והקשו, וכי האידנא לאו הוא אחד. ותרצו חז"ל, האידנא מברכין על הטובה הטוב והמטיב. ועל הרעה דיין אמת. ולעתידי. כולו הטוב והמטיב. שיהיה שם ה', ושם אלקים, אחדות אחד.

25. מתוך אתר פרשת עולם התוכן החרדי

מספרים על ר' אייזיק שפעם חלם חלום, כי בעיר הבירה ברלין מתחת לגשר ישנו מטמון גדול. כאשר חזר חלום זה שוב ושוב, החליט ר' אייזיק לנסות את מזלו. הוא נסע לעיר הבירה, והתחיל לחפש את האוצר מתחת לגשר. השומר הניצב במקום, אשר ראה אדם המתנהג כמרגל, ניגש אליו ושאלו לפרש חיפושיו. ר' אייזיק ניסה להתחמק, אך השומר לא הרפה. לבסוף בלית ברירה סיפר לו את דבר החלום. למשמע החלום פרץ השומר בצחוק גדול, ואמר: "האם גם אתה מאלו שמאמינים בחלומות? הנה גם אני חלמתי חלום, כי בעיירה הסמוכה מתגורר יהודי בשם אייזיק, אשר מתחת לתנור ביתו ישנו אוצר גדול. האם חושב אתה כי בשל חלום טפשי זה אטריח את עצמי ללכת לביתו של היהודי?!" אך שמע ר' אייזיק את דברי השומר, מיהר מיד לביתו והתחיל לחפור מתחת לתנור. אכן לאחר חפירה קלה מצא מטמון גדול והתעשר עושר רב.

חנוכה - להאיר הכי טוב גם במקומות חשוכים

26. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרע"א סעיף ב

כמה נרות מדליק; בלילה הראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך אחד בכל לילה עד שבליל האחרון יהיו שמונה

27. בית הלוי חנוכה

שם והמהדרין מן המהדרין כו'. הנה הא דמצינו במצוה זו הידור ויותר הידור, הנראה משום דעיקר הנס תכליתו היה רק משום הידור מצוה לחודא ולא משום עיקר המצוה דהרי היה בפך שמן להדליק בו לילה אחת והרי היו יכולים לעשות פתילות דקות ביותר שתהיה הפתילה חלק שמינית מן מה שהיה רגיל להיות בכל יום מקודם והיה מספיק לשמונה ימים והיה מקיים עיקר המצוה דהרי אין שיעור לעובי הפתילות, וכל הנס היה רק משום הידור מצוה שיהיו הנרות יפים כמו שהיו מקודם וע"כ תיקנו חכמים במצוה זו הידורים יותר מבכל מצוה:

28. דף על הדף מסכת שבת דף כא עמוד ב

החידושי הרי"מ זצ"ל אמר ליישב קושית הפנ"י (שבת כ"ב א) למה הוצרכו לנס, הרי קיי"ל דטומאה הותרה בציבור, ותי' החידושי הרי"מ דאה"נ, אך בני' באותו זמן רצו לקיים את המצוה בהידור גמור ולא להיזקק לדין טומאה הותרה בציבור ע"כ, וזה הטעם שגם אנו נוהגים בנר חנוכה להדליק בהידור כדעת ב"ה, מהדרין מן המהדרין, כיוון שג"כ באותו דור החשמונאים השתדלו במיוחד לקיים המצוה בהידור... עוד יש לבאר בזה עפ"י דבר השפ"א בליקוטים (לחנוכה) שכתב וז"ל: טמאו כל השמנים שבהיכל, להקשות איך לא נמצא קצת שמן באיזה בית אחר בירושלים שלא הי' נטמא, וכי הי' טמא כל בתי בני ישראל, אבל נראה שהי' שמנים כשרים, רק מה שהוכנו בהיכל הי' מן המובחר ראשון שבראשון כמ"ש מגרגרו בראש הזית וזה לא הי' בנמצא וכו' ע"כ.

29. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרע"א סעיף ו

מניחו למעלה מג' טפחים, ומצוה להניחו למטה מ' טפחים, ואם הניחו למעלה מ' ט"ט, יצא, אבל אם מניחו למעלה מ' אמה לא יצא

העולמות. וכמ"ש ואתה מחיה את כולם. והוא פנת יסוד אמונת ישראל כמ"ש הרמב"ם ז"ל בריש ספרו.

19. נפש החיים שער ג פרק ב

אמנם פנימית ענין מקומו של עולם. הוא ענין גדול מאד. כי מה שכנוהו ית"ש מקומו של עולם. אין ערך כלל לענין מקום הנושא כל חפץ העומד עליו שעצמות התהות וקיום הכלי יש לה מציאות בפני עצמה. והמקום רק מצלת אותה שלא תפול ותשבר. וכן ענין חיות וקיום הגוף ע"י הנשמה. הגוף יש לו מציאות בפני עצמו. ואינו מתבטל ממציאותו גם בצאת הנשמה ממנו. אבל העולמות כולם כל עיקר התהוות מציאותם כל רגע הוא רק מאתו ית"ש. ואלו היה מסלק רצונו יתב' מלהוות אותם כל רגע היו לאין ואפס ממש. ורק מחמת שאין בכח שום נברא אף עליון שבעליונים להשיג מהות הענין איך כל העולמות וכל צבאם המה בעצם אין. ורק כל רגע המה מתהווים למציאות ממנו יתברך. לזאת בחרו להמשילהו יתברך ולהסביר לאזן שומעת בקרב חכמים. בתיבת מקום

20. בעל שם טוב דברים פרשת עקב אות מב

מעלה גדולה כשאדם מחשב ומהרהר תמיד בלבו שהוא אצל הבורא יתברך, והוא מקיף אותו מכל צדדיו, ויהיה דבוק כל כך שלא יהיה צריך ליישב את עצמו בכל פעם שהוא אצלו יתברך, רק שיראה הבורא יתברך שמו בעין השכל, ושהוא יתברך מקומו של עולם, והכוונה, שהרי הוא היה קודם שברא העולם, והעולם הוא עומד בבורא יתברך, ואם כן צריך שיהיה דבוק כל כך שעיקר ראייתו יהיה בבורא יתברך, ולא שתהיה עיקר ראייתו בעולם ואגב בבורא, לא כן, אלא עיקר ראייתו תהא בבורא יתברך, וזה האדם זוכה שיפרדו הקליפות מעליו, כי הם מחשיכים ומבדילים בינו יתברך ובין האדם, ומסתימים עיני שכל האדם להסתכל בבורא יתברך, ויחשוב, שהבורא יתברך אין סוף, מקיף את כל העולמות ושפועו יתברך שופע ממעלה למטה על ידי צינורות בכל העולמות, ואנו הולכים תמיד בבורא יתברך, ואין אנו יכולים לעשות שום תנועה בלא שפועו וחיותו:

21. בראשית *פרשת וישב (פרק לט פסוק ח . ט

(ח) וַיִּמָּן וַיֹּאמֶר אֶל אִשְׁתּוֹ אֲדֹנָיו הֵן אֲדֹנִי לֹא יָדַע אֹתִי מֵהַ בְּבֵית וְלֹא אֶשֶׁר יֵשׁ לוֹ נֶתֶן בְּיָדִי: (ט) אֵינֶנּוּ גְדוֹל בְּבֵית הָזֶה מִמֶּנִּי וְלֹא חֶשֶׁךְ מִמֶּנִּי מֵאוֹמֶה כִּי אִם אוֹתָהּ בְּאֶשֶׁר אֶת אִשְׁתּוֹ וְאִיךָ אֶעֱשֶׂה הִרְעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחִטָּאתִי לְאֱלֹקִים: אור החיים

ועוד ירצה כי אין לה לטעון כי תסתיר הדבר ולא ידע אדוני ונמצא עומד במצבו באין מחסור, לזה אמר וחטאתי לאלקים והוא שעשאתי במצב זה וממנו לא יסתיר דבר ונמצא מפסיד מצבו הטוב:

22. בראשית *פרשת וישב (פרק לט פסוק כ . כג

(כ) וַיִּקַּח אֲדֹנִי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ אֶל בֵּית הַסֹּהֵר מְקוֹם אֶשֶׁר אֲסוּרֵי אֲסוּרֵי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי שֵׁם בְּבֵית הַסֹּהֵר: (כא) וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף וַיְטֵא אֵלָיו חֶסֶד וַיִּתֵּן חֵן בְּעֵינֵי שַׂר בֵּית הַסֹּהֵר: (כב) וַיִּתֵּן שַׂר בֵּית הַסֹּהֵר בְּיַד יוֹסֵף אֶת כָּל הָאֲסוּרִים אֲשֶׁר בְּבֵית הַסֹּהֵר וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם הוּא הָיָה עֹשֶׂה: (כג) אֵין שַׂר בֵּית הַסֹּהֵר רָאָה אֶת כָּל מְאוֹמֶה בְּיָדוֹ בְּאֶשֶׁר ה' אֹתוֹ וְאֶשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מִצְּלִיחִי: ס

23. אור החיים בראשית *פרשת וישב (פרק לט פסוק כב

(כב) הוא היה עושה. תרגום פי' על מימריה. ולדבריו למה לא ידבר הכתוב צחות ויאמר בפירוש על פיו היו עושים. ואולי שנתכוין הכתוב בשנותו את טעמו להודיע גם כן שהגם שהיה הוא המנהיג לא היה מתנהג בשררה ומונע עצמו מתשמיש דבר אשר היו עושים שם האסורים אלא ידו כיד כולן שוה, וזה יגיד מזג טבעו כי טוב הוא ומצא חן ושכל טוב בעיני ה' ואדם:

סיכום:

כאשר אדם מתגלגל למציאות שנכפתה עליו שתי אפשרויות עומדות בפניו:

1. להתנגד למציאות ולנסות לשנות אותה.
 2. להבין שהקב"ה הוא מקומו של עולם ולהתנהג הכי טוב שהוא יכול בתוך המציאות הזו.
- מיוסף הצדיק אנו למדים שכל פעם שיוסף ניסה להנדס את המציאות הוא רק הפסיד, אולם כאשר יוסף לא התנגד אלא השלים עם המקום בו הוא נמצא וגם השתדל בכל כוחו לפעול בצורה המיטבית הוא רק התקדם ועלה.
- נרות חנוכה מלמדים אותנו שניתן להאיר גם במקומות חשוכים ובאותם מקומות החיוב הוא להאיר בצורה המיטבית - מהדרין מן המהדרין.
- הלימוד הגדול מיוסף ומחנוכה שאל לנו להתנגד למציאות אלא להבין שהמקום בו אנו נמצאים כעת זה המקום המיטבי ועלינו לפעול בו בצורה המיטבית.
- שבת שלום וחנוכה שמח!!